

Pokušaj esejističkoga prikaza djela Andréa Chouraquia: *Deset zapovijedi danas. Deset besjedi za pomirenje Čovjeka s ljudskošću*, Zagreb, 2005.

Dražen Zetić*

Ti, lju b i m e...!

Religija. Riječ koja u sebi krije na tisuće značenja. Putujući prerijama ljudske povijesti susrećemo se s raznim civilizacijama i utjecajima velikih mislilaca na tri velike monoteističke religije: *judaizam*, *kršćanstvo*, *islam*. Na tim putovanjima pobliže se upoznajemo i s njihovim učenjima i simbolikama kroz nepregledne pustinje ljudskih sudbina i tragedija. Da bi shvatili učenje i simboliku ovih velikih monoteističkih religija, ponajprije trebamo uzeti u obzir: Abrahama za *judaizam* (židovstvo), Pavla za *kršćanstvo*, Muhameda za *islam*. Dakle tu, na tom povijesnom raskrižju, ujedinijuju se misli *Biblije*, *Kur'ana* i *Talmuda* (Sinaja — Golgota — Areopaga — Kapitola).

Istinski smisao svake od ovih triju monoteističkih religija zapravo predstavlja svojevrsnu osobnu samožrtvu u samooblikovanju života u istini: *vjere kao kušnje*. Takvo emancipiranje u ovom djelu znamenitoga alžirskog erudita *Andréa Chouraquia* (*Deset zapovijedi danas. Deset besjedi za pomirenje Čovjeka s ljudskošću*), nedvojbeno biva *solidna idejna platforma* (T. Matulić) za zapodijevanje dijaloga i, dakako, samim time suživota triju velikih svjetskih religija.

U slobodnome suodnosu s drugima odričemo se prava na razaranje. Izreka kaže: *Biti slobodan znači činiti sve što nije na štetu drugih*. Nепrestano se osvješćujući i nadahnjujući na tim i takvim izvorima i čovjek današnjice može uz istinsku vjeru izbrisati sve granice podijeljenosti i predrasuda. Ništa nije odlučeno unaprijed, jer je sama čovjekova *smještenost* u svijet uvijek nanovo »pitanje« traganja i traženje pronalaznog.

Mi i dalje ostajemo »u sebi«, jer ne bivamo ništa veće od sebe samih. I dalje nismo *pobratimljeni*, i dalje smo jedni drugima neprijatelji i krvnici. Što nas je udaljilo jedne od drugih, što je religije postavilo jedne naspram drugih? Nekome će možda zvučati paradoksalno u prvi mah (kao jedan od značajnih faktora): *prijevo-*

* Dražen Zetić, odgovorni urednik studentskog časopisa *Spectrum* — Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Adresa: Vlaška 38, p. p. 432, 10 001 Zagreb, Hrvatska.
E-mail: drazen_zetic@net.hr

di. Tko bi rekao da se u nekim lingvističkim i jezikoslovnim peripetijama i zavrzlamama mogu pronaći i uzroci podijeljenosti i rata? »Većina prevodilaca, umjesto da pozorno prate poruku koju prenose, radije ju nastoje integrirati u tkanje vlastite kulture i njezine ideologije, pa ne brinu za posljedicu takva lingvističkoga egocentrizma na istinsku ljudsku komunikaciju.«

Rat — vrebajuća hijena što napastuje svakim trenutkom u svakom čovjeku. Umjesto mira u Palestini rijeke krvi i danas vrište sa slika ratnih izvjestitelja diljem svijeta. Suvremeni čovjek, umjesto da se svim svojim snagama potruži suzbiti krvo-proliće i izgorjela ognjišta, sve se više s pojavom digitalnih medija upućuje u bijeg, u neki svoj imaginarni svijet. Dakako, pri tome zaboravlja da rat nema teritorija, granica, poznanika, milosrđa, i da u biti nitko nije od njega pošteđen, jer ne pita za ime, ne obazire se na ideale, neispunjene želje, potajne snove!

Mada je samo jedinstvo Boga u biti polifonično (višeglasno), kako kaže *André Chouraqui*, Zapad je počesto znao zaboravljati njegovo ime, a nerijetko i njegov identitet, jer je uvijek htio izgovoriti njegovo *neizrecivo* i nadasve *neizgovorljivo* ime. Ljudi iz svih kultura i civilizacija oduvijek su si dopuštali ludost da prisvoje (prisvajaju) Božje ime, od njega uvijek nanovo praveći oružje i transparente za svoje pljačkaške pohode. To se čini i danas u Afganistanu i Iraku. Čini se da im je od vjere ostalo samo da pamte ono što može hraniti njihovu mržnju, a ne ljubav, pri tome uvijek tražeći neke artefakte kao svojevrzne nadomjestke za božansko (neizgovorljivo). Ne postoji Bog koji propovijeda mržnju.

Danas su velike metropole svijeta lišene neba. Svijet u žurbi traži mjesto odakle će nadvisiti istinu. Sve je više onih koji nemaju najelementarnije uvjete života. Zar je tako malo onih koji će svoje košulje podijeliti s drugima, skinuti ogrtače i zaodjenuti nage, ići jednu ili dvije milje s nekime, pozajmiti nešto da preplašen čovjek preživi? Današnji čovjek nema »svijesti« u vremenu u kojemu živi. On je ukopan u vidokrug svojega kvarta, fotelje... Ruglo svijeta ne doživljava kao svoju osobnu stvar i naposljetku jedan humanistički izazov. Zašto mislimo da je svijet samo ono što zasadimo u voćnjaku ili ružičnjacima?

Od religije katakombi, od žrtava nasilja, postali smo tijekom povijesti »službena« religija i sredstvo neutažive moći. Postali smo dijelom mnogih mašinerija u povijesti, prepuštajući se naravi potencijalnih ubojica. Postali smo oni koji sa sramotom žive kao ubojice, jer smo izgubili razloge zbog kojih smo ratovali i ubijali.

Katkada mi se čini uzaludnim što su Dekalozi (ili Besjede) prevedeni na 2 170 jezika. Kome su prevedeni, kada niti čujemo, niti slušamo, niti osjećamo, niti se u njima postavljamo kao bića koja svoj život i svoju sudbinu nesebično predaju u ruke Ljubavi.

»Gledajući ga, nije ga vidjeti, imenuje se nevidljivim,
Slušajući ga, nije ga čuti, imenuje se nečujni,
Dodirujući ga, nije ga osjetiti, imenuje se neopipljivi,
Ova tri stanja, čija je bit neodgonetljiva, na koncu se stapaju u jedno.«

Živimo u svijetu gdje su lopovi postali zakonotvorci. Mnogi su, prestajući obijati sefove, svoje mjesto pronašli u bankama, nadzornim odborima, upravnim mje-

stima... Jedino što ostaje zapanjujuće biva: »... *lakoća kojom vrše zlodjela, a još više pasivnost kojom ih svijet prihvaća*«.

Ako je tomu tako, kao što prije rekosmo, ima li nade za mir u svijetu? Hoće li ikada biti mira među religijama? Što je potrebno? *Sinergija* (ujedinjenje duhovnim energijama). Pri tome ne valja uzdizati svoje ambicije, uvjerenja ili dogme do idola i podčinjavati se getima, te se u njih zatvarati. Besjede imaju životodajnu snagu. Time smo dužni nadići okvire svojih vjeroispovijesti, ne zabarakadirati se vječno unutar naizgled zajamčenih sigurnosti svojih dogmi. Religije su zamišljene kao sazezi među narodima svijeta, a što su naposljetku postale? Tvornice *geta*: malih za židove, većih za protestante, ogromnih za katolike, pravoslavce i muslimane.

Naime Isusov nauk nalaže da se ne bude rob ovoga svijeta, kako bi se čuo glas siromaha (hebr. *anavim*). Ne dopustiti da se ponižavaju siromašni, jer je siromaštvo bilo ideal prvih kršćana. Mada »*djelotvorna primjena evanđeoskog morala naglašuje opreku između idealnih razrješenja u Evanđelju i realnosti života u društvu*«.

Mojsijeva poruka je dana. Prestanemo li je slušati tko zna što bi se sve moglo dogoditi. Ona nas uvijek vodi iznad nas samih, uvijek nas poziva da izaberemo život, da proniknemo u najnepronijeljivije tajne svijeta u kojemu živimo. Za utopiju mira svatko se na svoj način borio i u našem krvavome dvadesetom stoljeću: Mahatma Gandhi, Martin Luther King, Lanza del Vasto, Majka Tereza... Oni su nam nedvojbeno pokazali kako do kraja treba biti otvoren drugosti i tuđoj različitosti. Riječima našega velikoga pisca Ive Andrića: »... *samo kroz drugoga možemo potpuno osjetiti ljepotu i veličinu života koji nam je dat, koji je u nama i oko nas...*«

Trebamo se iskazati od svakodnevnoga egzistiranja do djelovanja, od zauzimanja do apstraktnoga ontološkog stanja. Bitno je naglasiti i židovskoga mislitelja Rosenzweigâ, koji sintagmu *Ja jesam* ili *Ja sam koji jesam* prevodi s *Ja-postojim... Biće — za — čovjeka*. Imenovanje Boga, kao što vidimo, nije monokordno nego polifonijsko, mada se ono u Rosenzweigovu smislu poimlje potpuno drugačije — ne kao vječno biće, nego egzistirajuće, prisutno u egzistenciji ljudi. Trebalo bi vrijediti da oko siromaha vrijedi kao oko bogataša, da oko prosjaka vrijedi kao i oko kraljeva. Treba vjerovati, mada znamo da tomu nije tako i da vjerojatno nikada i neće biti, kakva god bila povijest pred nama.

Međutim, možemo se nadati: možda povijest katkada zatvori oči, pa svijet i dopusti da pravda bude »*kralj*« na pijedestalu vremena. Takve se znakovite promjene događaju rijetko, ali se i one znaju dogoditi.

Umjesto da svojim stvaranjima u ljubavi ujediniimo svijet, mi ga sve više svojim nepokolebljivim interesima gasimo, zaboravljajući da samo stvaranje zapravo znači izaći van, izvan sebe, među narode. Štošta u nama od dobrih stvari jenjava, jer prestajemo bezglasno razgovarati sami sa sobom, odričemo se sjećanja i mišljenja, života i mira. A mir je najvrjednije što čovjek može imati i svojim *sinergijama* (duhovnim ujedinjavanjima) izraziti kao stvarnost, koja je uvijek i jedino samo duhovna stvarnost *par excellence*: ljubav čovjeka prema čovjeku.